

Тюрклюланы Альберт

КОНТРОЛЬНЫЕ ЭКЗЕМПЛЯРЫ

**БУЗДАНЫ
НОСЮНДЕ
ГЮЛЛЕ**

НАЗМУЛА

ЧЕРКЕССК—1989

Былайда хауа гюл ийис этеди,
Гюлле уа ма, бузланы ичлеринде....
Ашхылыкъ ёхдемлик да кёрюнеди,
Бузла бла гюллени юслеринде.

Сеир этдим табигъатны кючюне,
Суратчы кибикди аны чемерлиги.
Халкъны тюрсюню бла иннетине
Ушатыб ёсдюреди мында гюллени...

Джылла бла бирге келеди къартлыкъ,
Чалбаш болуб, ушайбыз тёппелеге.

Джаз башында джерге салабыз урлукъ,
Къачда уа сый беребиз джай кюнлеге.

Сабийликде биз орнатхан терекле,
Кесибиз кибики ёсгендиле энди.

Сора нек ачыйбыз биз чал туклеге? —
Сабийлигибиз отда ётгенди.

Ол кёгетлени ашарыкъ сабийчик,
Бизге разы боллукъду, билесе.
Неда, биз игиге къууанган кибики,
Ол да къууаныб ышармазмы дейсе?

Огъай, бошуна кетмейле заманла,
Таула да бошуна тюлдюле мийик!
Эриген эселе да былтыргы къарла,
Ала этгендиле уллу игилик.

Гокка хансларыбыз да кълалмагъандыла
Джыламукъсуз эмда окъ джарасыз.

Ала, адамлача, кыйналгъандыла —
Болгъандыла кюл къуу да замансыз.

Сабийле хансла да налат берелле,
Дуниягъа уруш излеген адамгъа.
Сабийле бла хансла эгизлелле,
Насыб джарсыу да тенг келед алагъа.

Уруш этгендиле аталарыбыз,
Джерни ханслары тюрб болмаз ючюннге.
Сакълагъандыла ала суйген джуртларын,
Биз бюгюн насыблы джашар ючюннге!

Атала, дуня джашауну туздамны да,
Бизге деб сакълагъансыз мурдарладан.
Сиз суйгенча, биз сакълаб турлукъбуз
Сабий кёзлени палах отладан.

Джел атханды шош тенгизге мыллыгын,
Акъ толкъунла суу джагъаны туюлле,
Тенгиз билед хыны джелни кыылыгъын,
Адамла уа не этсинле? Кюелле!

Ала бюгюн сакълайдыла кемени,
Хар такъыйкъа, сау кюн кибик, узуну.
«Джабарыкъма эшиклерин кёблени» —
Деген кибик, джел сарнайды, улуйду.

Кюн жарыкъны джокъду бюгюн чырт дамы,
Къара тубан къаланганды кенг тюзге.
Джамагъатны бошалгъанды чыдамы,
Мыдах-мыдах къарайдыла тенгизге.

Тенгиз бла хыны джелни урушу,
Аздырады къоркъакъланы кёллерин,
Таукел чыгъад тамаданы тауушу,
Ауур кеме тохтатмайды келгенин.

Юрюлдюле джагъадагъы адамла,
Тыкъ тубанда эслеб чыракъ жарыкъны.
Къууанч нюрге кѣмюлдюле къарамла, —
Тѣгерекни джити жарыкъ жарытды.

Тенгизчиле къыйын кюнде аллахдан,
Тилемелле не къарыу, не болушлукъ.
Кишилик бла къутулдула палахдан —
Бнягъынлай орналды энтда ма шошлукъ.

Тенгизде энтда да джашау эсленеди,
Толкъунла тюлдюле энди эмилик.
Хыны джел а кеси аллына ёледи,
Акъ кѣмюклю толкъунлагъа кѣмюлюб...

Отунла джаныб тауусулалла отда,
Гитче джилтинле джылтырайла кюлде.
Ала да кюл боладыла артда,
Кюл а ууакъ-ууакъ чачылад джелде.

Адам а унутурму дейсе ол отну,
Джылыуун бере болгъан эсе кюл?!
От аямаучанд бизден джылыуун,
Ётмек кирик, эскилле от бла кюл!

Биз да отха ушайбыз джашауда,
Таза эмда халал джюрекли болсакъ.
Эс ташламай кыйын джазыуда,
Онгузлагъа кюлубуз бла от узатсакъ...

Отдан аз тюлдю бизни да кючюбюз, —
Кёзююнде кыйгыра билсе кёлюбюз!

АНАЛАГЪА

Кюнню тийгенине кѣууанганча,
Кѣууанабыз, ауазыгъызны эшитсек.
Джаз да сизни ючюнге чакъгъанча,
Болабыз, тюрсюнюгюзню кѣрсек.

Джерни бютеу нги ышанлары,
Эсленеди сизни джюреклеригизде.
Кѣзлеригизни ышаргъанлары,
Тамам джашауча, багъалыд бизге!

Туура кюннге ушаш ёлюмсюздю,
Халал джюреклеригизни джылыуу.
Ол джылыу, ёмюр кибик, сейирди. —
Улаиланы андад джюрек кѣарыуу.

Биз джуртубузгъа джарай эсек,
Толад сизни ашхы муратыгъыз.
Биз юйге ышарыб кириб келсек,
Зауукълуду, тынчлыкълыды джаныгъыз!

Джазыу бизни элтсе да узакъгъа,
Биз сизни эсгергенлей турабыз...
Къууанч кюндеча, къыйынлыкъда да,
Биз сизни атыгъызы аятабыз!

Башхаланы джарсыларына кюе,
Сени юйюнге кириб келе эсем,
Тилейме, джаным, айыб этме меннге,
Мени мыдахлыгъымы кёре эсенг,

Къачда кырдыкны мууал болууу —
Ол да бир тюрлю бир джарсыуду бизге...
Адамны уа адамгъа къайгъырыуу,
Адет болгъанды бизни ёмюрге.

Кёзлерим кюнден къамагъан кёзюуде,
Къол аязым бла джабыб аланы,
Тынчлыкъ келтириученме кёзлериме,
О, кёзлени кюнден сеир къамаулары!..

Джаным ачыб, кыйналгъан кёзюуде,
Сени ёшюнюнге салыб бетими,
Санга айтмаучанма, джаныб ичимде,
Джарсыула талай эселе да мени.

О, билмейме, нек къоркъабыз айтыргъа.
Джюрекде кыйгъыны тенглерибизге?!
Сюймей болурбуз аланы кыйнаргъа,
Къарыусузлукъну да ачыкъ этерге!

Бир сакъат киши барады орамда.
Кюн сууукъду, сууукъ аямайды адамны.
Ол а сууукъ болмайды барамтада,
Тийресинде къууанчы болурму аны?!

Аны кёзлери джарыкъдыла алай,
Адамлыкъ бла хурметден тоб-толу.
Бюгюн аны ызындан къарагъанлай,
Ышарырса, не джарсыуну да унутуб...

Врачым, сен манга мыдах болма дейсе,
Эгечимча, джылы къараб кёзюме.
Мени рахат боллугъуму излейсе,
Сюесе асыу болургъа кёлюме.

О, мени багъалы суйюмлю врачым!
Сен билмейсе нем ауругъанын.
Санларымда джокъду энди кыяуум.
Джаным ауруйду, аны эт къайгъысын!

Тынгысызлыкъ джутады кече,
Эки адамны кёрсем гурушха.
Ачыйма сабийчикни биргесине,
Биреу анга керексизге урушса.

Джашы урушда ёлген ананы,
Ачы бушууу кетмейд эсимден,
Кърау ёлтюрген гокка хансланы,
Азгъын тюрсюню турад кёзюмде.

Врачым, эгечимча къарадынг манга,
Сау да этиб бошадынг мени.
Бек разыма сени адамлыгъынга,
Кел, энди багъайыкъ келлик кюнлени!..

Джунчуб келген джолоучуну юйюме
Джибермеген эсем, харамлыкъ этиб. —
Керти затны кьоркьгъан эсем эшитирге,
Бёрюча, турдум дейме азаб чегиб!

Сора сагъыш да этмегенме мен,
Джашауум да къара кысырлай ётгенди.
Джюрегим а, туура джылаяла эмген
Макъагъа ушаш, дыгалас этгенди!...

Нек мыдахса, не болгъанды сеннге?
Айтчы, билейим ауур джарсыуунгу,
Ким биледи, асыу болур джюрекге,
Тенг юлешсек, сени бушууунгу.

Тилейме, олтур онг джаныма,
Къарачы кёзлериме, ышаныб.
О, къалай багъалыды манга,
Кёралсам, сени джылы ышарыб.

Бушуу боран сормагъанлай киред,
Къартны да, джашны да джюрегине.
Ол джюрекни кюйдюралмайын кетед,
Керти нёгеринг болса биргенге.

Ма, тут къолуму, багъалы адам!
Бирге-бирге ёрлейик тиклеге,
Къууанчны джарсыуну да тенг этиб.
Урунайыкъ биз келлик кюнлеге...

Къартлыкъ адамны онгун алады,
Къолун аягъын да байлайды аны.
Ашхылыкъ а джашлайын къалады
Стем тюлд анга заманны озгъаны.

Биз хаман тохтаусуз алгъа барабыз,
Заманны джели салса да тамгъа.
Бюгюн кёллениб, бешикле къурайбыз,
Тамбла, бирсиюн тууарыкъ адамгъа!

Джол джагъадагъы къарт нарат терек,
Кёб затны кёрген болур ёмюрюнде.
Джолоучу да суйюб аны ышыгъын,
Джангурдан кёб бугъуняганды тюбюнде.

Къарт терекден гагаракланы тюшюре,
Чалбаш тауладан аязчыкъ урады,
Нарат терекни деу белин къаралтыб,
Къыркъ экинчи джыл тийген окъ турады.

Ким унутур ма ол къыйын кёзююню
Къазауат салгъан ачы джараланы?
Джара табла бардыла хар неде да, —
Табигъат да эскереди аланы.

Аталарыбыз Джуртубузну сүйгенча,
Сюебиз сени, багъалы мамырлыкъ!
Тамам не ашхылыкъгъа термилгенча,
Излейбиз сени дунягъа, мамырлыкъ!

ЭМЧЕК АНАМ

Мени джашаууму ёзеги болуб,
Тирилик бергенди саныма сютюнг.
Къууанчда, джарсыуда кесинг бла
Бирге ёсдюм, нёгер бола, тюрсюнюнг.

Джазгъы табигъатны хурмети барды,
Анам, сени огъурлу келбетингде.
Заууукъ джашауну джылыуу барды,
Анам, сени аналыкъ иннетингде!

Кесинг туугъан шам Тебердиде
Джашайса, узун болсун джашауунг!
Къууанч джилтин къурумаз джюрегимде
Дуняда болмай турса бушууунг...

Табигъат ариу гюлсюз болмагъанлай,
Адам да болалмайды суймекликсиз.
Бизге суймекликни джылыуунлай,
Шохлукъ да керекди, билебиз, ишексиз.

Шохлукъ — туугъан джерни джылыууду,
Джюреклерибизни къууандыргъан.
Кёзлени огъурлу ышарыууду,
Намыс бла адамлыкъдан къуралгъан,

Саулукъну, насыбны тутуругъуду, —
Джюрекден джюрекге ачады джол.
Дуняны акъылы кибик, уллуду,
Ананы алгъышы, туздамыды ол.

Джаз башында чакъгъан алма терек,
Бюгюн бизни бек къуандырады.
Алай эсе, ол къач келеди деб,
Билмейме мен неге къыйналады?

Аямай кючюнгю бергенсе халкъгъа,
Терек бизге кѳгетин бергенча.
Джарсыма энди, къарт болгъан эсенг,
Джашауунгда ыз къоймай келгенча.

Гомерни суратын салат суратчы,
Бетховенни согъалла къобузчула.
Сеир юйлени ишлейди ташчы,
Сагъышла да тебрейдиле къозгъала:

Джаныуар ёлтюреди джаныуарны
Ол хата этмесе да, бир кишиге.
Кюн да саргъалтады джашил хансланы,
Ала тёзалмайла кемсиз иссиге.

...Тансыкъ болуб тюбешелле суйгенле.
Ким эсе да джырлайды арбазда.
Амма тилек тилерикди бюгече,
Киши да термилмесин деб азабда.

Джаныуар а тилсизди тарыгъыргъа,
Ол кимге айтсын ачыуун, бушууун?!
Хансны да джокъду амалы айтыргъа,
Тюрсюню уа билдиреди болумун...

Биз а тѣзе кѣйгъыра да билебиз!
Ангылайбыз табигъатны кѣйгъыларын.
Кѣуансакъ да, джыласакъ да экибиз,
Ангылайбыз аланы магъаналарын.
Елсек да хорлаб ёлюченбиз биз!
Сюебиз джерни чѣбюн, джаныуарын...

Чал булутла кёкню къучакълаб,
Баралла джел бла бирге джюзюб.
Джерде къууанчны джетдириб кёкге,
Таула да туралла сюзюлюб.

Суратчы уа этеди сагъыш,
Бу къачхы табигъатха къараб.
Сора кёк бла джерни ышанларын
Суратына джыяды сайлаб...

Къарангыда къар да къаралады,
Джукъ да кёралмай къалыучанбыз биз.
Адамда уа таукеллик джанады —
Къыйналсакъ да, кюннге чыгъабыз биз.

Заманны къууанчын джарсыуун да
Сынайбыз, джюрюте джюрекледен...
Джерни гюлюн да, чыгъанагъын да
Кёребиз, кёребиз хар бир кюнде.

Бирде джыларыбыз да келеди, —
Эрлик а юретмегенди джыларгъа.
Арбазыбызда сабий кюледи, —
Керекбиз не палахны да джыгъаргъа!..

Ачыр ючюн да къалмадым дуняда,
Ашхылыкъ да, аманлыкъ да сынадым,
Намысмы джоймадым кыйыи джолда,—
Ачы хапарлагъа да тынгыладым...

Къарт анамы кёзлерине къууандым.
Джарсыдым ёксюз сабийлени кёрюб,
Мен джерими ташларын къучакъладым,
Халкъым, сен ёсдюрдюнг манга кюч
бериб!

Мен энтда барлыкъма сейир джолланы,
Тохтай да къарай, аякъ ызыма.
Мен энтда кёрюрме джазгъы танглары,
Бюгюн а джабалакъ джауады гузаба...

Анам, энтда кыйнадым джюрегинги,
Сууукъ кюн чыгъыб узакъ джолгъа.
Кючлю тилединг, сакъла деб кесинги —
Сен мыдах къарадынг джолгъа.

Не келсин, сакълаялмадым,
Сууукъ болуб джарсыдым, ёнге
Халал джанынги джылыуу сени
Къоймады мени сууукъдан юшюрге.

АДАМЛЫКЪ

(А. Х. Азретге)

Сюеме, мийик таулагъа
ушагъанлай,
Кирли не мууал болмай
джашнарынгы.
Боранда тикледе да
аджашмагъанлай
Хар бир инсанга джараб
джашарынгы.
Кесинг болмасанг, пасыкълыкъ
кючлеб,
Къачаргъа болур эд джюрегими
нюрю.
Дорбун табалмагъан джаралы
аюча,
Табмазем джылыуун
ма бу ёмюрню.

Къайгымы джарсыууму да керн
чача,
Кёб джылытханса от джагъангда
мени.

Джашауда манга ата ана да
бола.

Тургъанса хаман джылы ышара.
Кечеде кюнде да бюсюреу
эте,

Джашайма сыйлы адамлыгъынга.
Къайры барсам да, биргеме элте.
Джюрюйме огъурлу къарамынгы.
Адамлыкъгъа керти болмагъан
кёзююм

Чыртда бар эсе джашагъан
джашауумда,

Сора тургъанма джарыкъ кёрмей
кёзлерим —

Ушагъанма туура сокъур
лобаннга...

Той барады хоншуму юйюнде:
Бюгюн анга сабийчик туугъанды...
Ол сабийчикни кычырыгъы кѣлюмю,
Тюрлю-тюрлю сагъышлагъа бургъанды;

Ол сабийни юретгенча, джангыдан
Ким юретирикди мени джюрюрге?
Неда ётуб ол ётерик ауушдан,
Джетермеми мен джангы ёмюрге?!

Къызла бла да къар джуммакъ ойнаб,
Сууукъда джылынырмамы мен энди?...
Бюгюн хоншуму байрамында джюрегим
Тюрлю-тюрлю сагъышлагъа кетгенди.

Орусну гюрджюню да кьонагъы болдум,
Ала мени джууугъумча кёрдюле.
Гюрджюню жарыкъ тоюнда олтурдум.
Джюрегиме кёб иги умутла келдиле.

Анда бир ана анамча ышарыб,
Джарсыууму да ангылагъан эди.
Мени туугъан джашына да ушатыб,
Джылы ашатыб, джукълатхан эди.

Бюгюн а келеме Пушкинни юйюне,
Биргеме Шота келгенча, кьууаныб.
Поэтни этегине хансланы ийе,
Сюелиб къалдым терен сагъышланыб...

Узакъдан кьайтыб, анамы кьойнуна
Башымы салыб кьарарма таулагъа,
Ол узакъда кьатынны хапарын айта,
Эсенлик тилерме джолоучулагъа!

Бек сие эдим мен да, кюн кирик,
Дуняны кесекге жарытыргъа.
Тас болгъан къабырынгы да табыб,
Аны джылыуум бла джылытыргъа!

Ананга айтыр эдим хапарынгы,
Сюйгенинг да ышарыр эди къууаныб.
Душманны огъун да санларынгдан
Джокъ этер эдим, кюйдюрюб аны!

Ёмюрюнгю узакъ этерме сени,
Джюрегинги джюрегим бла къучакълаб.
Сени ариу, батыр тюрсюнюнгю
Къаягъа джазарма мен, суратлаб!...

Эсге тюшелле сабий кюнлеринг,
Тютюн ичинден къарайдыла ала.
Факъырны кийими кийимлеринг, —
Кече кюн да солумагъан анала.

Дуняда сен кёрмеген не кълалды?
Сыйсызлыкъгъа, ачлыкъгъа да чыдадыңг
Джангылмагъан бармыды дуняда?
Джангылычны азабын да сынадыңг.

Аз джюрюмедниг кыйын джолланы,
Бетинги тырнадыла чыгъанала.
Азмы тилединг «аллахдан» насыбны,
Болушмалла кыйынлыкъда дууала.

Тагны атарына ышаныб турдунг.
Джангурла джабсардыла кълюнгю.
Не кыйынлыкъгъа да чыдаб турдунг,
Тас а этмедниг ёхтемлигинги....

Энди уа сени джаз кѣучакѣлайды,
Насыбха кѣайтхандыла зурнукла.
Атлы кѣой эсенг, ат да кѣууанады
Танг атыб, кѣычырсала гугурукла.

**...Сынташны да алыучанбыз сайлаб,
Кёб тюрю ташланы ичинден.
Тынч тюлдю сынташ болуб къараб,
Къабырлада ёмюрлени ётдюрген-**

**Къабырда джатханны джашауу,
Хылымылы болгъан эсе мында,
Сынташха тиеди аны ууу;
Адамгъача къарайбыз сынташха!..**

СЕЗИМИМЕ

Джазы кемсиз бюксе ачытса да,
Отунг турсун хаманда джаннганлай.
Алда кюнле кёб аз эселе да,
Бирча тур, таб таза болгъанлай.

Къыйынлыкъсыз болурча келлик заман.
Къыйынлыкъ тюбесе да, ал кесинге!
Тюлкюге ушаб, къачма къыйынлыкъдан,
Джан да джылыуунгу бер джеринге.

Сени бла шохлукъну сакълайма,
Джашаууму хурметисе мени.
Уллу кючюнге базгъанлай джашайма!
Сен да уялмазча эт кёзлерими.

Кинода къазауат башланды къызыб,
Халкъ солууун тыйыб къарайд сермешге.

Мени къатымда олтургъан къызчыкъ,
Джаныуардан илгенгенча, тюшюнде:

— Нек ёлтюресиз адамланы, нек?! —
Деб къычырыб, чабды экраннга.
Олсагъатдан къызыл джаныб тегерек,
Ат адам да къатышды къаннга...

Бютеу зал къазауатдача болду.
Чыммакъ джабыу къызыл къаннга боялыб;
Бир ариу тала ёлюмден толду —
Къызчыкъ да къачды кери айланыб.

Джаханим къазауат, къызчыкъ да, мен да
Налат беребиз сени къурагъаннга!
Сенде ёлелле адамла гюлле да
Бирча термиле, тарала джашаугъа...

О, джаллы кычырыкъ, быллай кючню,
Джаханимми бергенди санга?!
Къарангы кечени къудуретин,
Джыйгъанса да тамагъынга.

О, джаллы кычырыкъ, сени эштиб,
Адамланы кюседим кече...
Мангача, санга да джашау бериб,
Ким ийгенди сени тюзге?

Нечик ашхыды кылыгы аты,
Кючю да бизни разы этгенди.
Эски таурухлада да тюрсюню аны
Джигитге негер бола келгенди.

Ат юсюнде алгышха да баргъанбыз,
Башыбыздан кюн ачыкъ тине.
Ат юсюнде къуугъуннга да чабханбыз,
Ичибизде сагышла кюйе.

Ол ачха суугъа да тѣзе келгенди.
Не барамта да тыймагъанд аны.
Билмейин элге ёхтем эннгенди,
Ачы хапарны биргесине алыб.

Азмы джылагъанд ат несини,
Окъ тешген гырын ёшюкюн джалай?
Азмы кыйналгъанды атлы атына.
Сюйгенинеча къабланыб, джылай?

Атла да бизнича кыйын сагъатда,
Джылаб, тынч этелле джюреклерин.
О, къалай уллуду джашауда атны
Кесин аямай ашхылыкъ этгени!

Рахын кёгюрчюнню къойнума къысдым —
Бек тиледим: «ёлме, ёлме, марджа», —
деб.

Ёлом а мени тилегими бузду,
Кёгюрчюн суууду кёкюрегимде.

Ёлом къоймады тангны кёрюрге,
Адам джылыуу да болушмады анга...
Кёзле ачыкълай къалдыла ёмюрге, —
Кёкню кёрдюм аны ёлю къарамында.

Ким билир, неси ауруй эди аны,
Юйю да къайда бош къалыб турады?
Энди аны ёхтем къанат тауушу,
Таулада эшитилмейин къалады.

Бек сейирди джыланны тюрсюню,
Ууу да джарайды дарманнга.
Алай а къалай къыйынлыд кюню —
Ариу зат айтмайла джыланнга!

Къарт анам айтыучан эди манга,
Бир джыланны тюрлю хаварын:
Ол джыланны ууун патчахла, ханла
Алтынча кёргендиле бурун!

Модартха да бергендиле ууну,
Зарлыкъ этиб, ол билген затха...
Ол, «джашау, джашау» — дей тургъанлай,
Ёлгенди, ушаб уллу Сократха!

Джыланны керти да сейирди тюрсюню,
Ууу да джарайды дарманнга.
Алай а, ол нек билмейди эке кеси.
Айыра иги бла аманны?!.

Окъ джыкыгъан бёрюню джарасындан
Къаны агъыб, къызарады бузда.
Энди уа хаталы заманыча,
Къарыуу къалмагъанд хазна.

Ауузун кериб, алгъа сюркелед,
Къаны уа къатханды юсюне.
Аны кёсюне уучуму кёрюнед
Хатамы тюшдю да эсине,

Къалтырай туруб бузну юсюнде.
Къансый, джан берди акъырын,
Къаны бузлады кюнню тюбюнде, —
Бузгъа къоюб джылыу ахырын...

О, кёзлеринги кёзлеримден ары ал!
Арыгъандыла мени кёзлерим...
Ким излейди дейсе кесине аджал?
Отдан толудула сени кёзлеринг.
Кёзлеринги кёзлеримден бир ал!

Аджашыб кьалсам да келген джолумда,
Къайдагъысын билмей джашагъан джеринги.
Келмей кьаллыкъ тюл эдим мен санга:
Биле эдим, арбазынга неринги!

Мен эскермейме эски гурушхаланы,
Сау болдула салгъан джараларынг...
Аяз кебдириученди джыламукуъланы, —
Ачы аязлы джолланы бардым.

Сени джашауунг насыбды манга,
Тенгиз кибик, теренд джюрек сезимни.
Сенсиз тюбедим джарыкъ байрамгъа,
Сенден узакъда бушуугъа да тюбедим.

Ачыусуз болмадым, аны хорладым!
Артада кьалдыла джаралы кечеле...
Кёзлеринге джангыдан кьарадым —
Арбазгъа да кьондула кёгюрчюнле!..

Бюгюн къарны джаугъанына къууандым —
Эсиме тюшюрдю озгъан кюнлени.
Мен чыммакъ арбазда симсиреб къалдым,
Эшитгенча болуб сени кюлгенинги.

Сен а унутхан да болурса, баям,
Къар джуммакъла этиб ойнаучубузну.
Суу джагъада аякъларыбыз тая,
Къууанчдан джаныб туруучубузну.

Санга джюрегими джарыкълыгъы,
Этда джарыб турады, болмай мутхуз.
Ёмюр мени кёб затха джолукъдурду,
Не кыйын кюн да къалмадым умутсуз.

Ариу ышарыуунг, бар умутларым,
Джашаугъа кёллендиредиле мени.
Огъурлу джерими биринчи къары,
Эсиме тюшюрдю озгъан кюнлени...

Кёбден бери джыламагъанма мен,
Бююн а бек джыларым келеди,
Бер, къойнунга башымы салайым.
Сабийча, джылайым, ким биледи,
Джарсыуум шош болур эсе уа?!

Бер, къойнунга башымы салайым,
Кёзлеге тынчлыкъ келир эсе уа,
Сабийге ушаб бир къалайым...
Джарсыуум бошалыр эсе уа?!
Бер, къойнунга башымы бир салайым.

Джаралы аюге ушагъан эсем,
Манга сен асыу болгъанса, джаным.
Джангур бла къарны ангылай билсенг —
Насыблыса деученсе, джаным.

Мен къачхы кёкге ушагъан эсем да,
Таша зат излегенсе кёзлеримде...
Ма бирде суу джана эсе да отда —
От кеси да кюед ол кёзюуде!

Мен а сууну отну да ичиндеме,
Суу бла от да ичимделле мени.
Кюйдюре юшюте да билеме —
Джюрекге джыяма кёкню, джерни...

Кечмеклик бер, джюрегими болуму,
Сени къайгъылы этгени ючюн.
Разыма табигъатны тюз ангылаб, —
Манга былай къарагъанынг ючюн.

Къайдам, сен билалмай болурса дейме.
Сюймегенин хансны мууал болургъа.
Буз басса да, кесинг иги билесе,
Сууну излемегенин тохтаргъа...

Мен да буз басхан суугъа ушайма, —
Ашыгъама тенгизде толкъунлагъа.
Сен а манга сабыр бол деб тураса,
Сабырлыкъ болгъанча, къарамында.

Билеме, тенгизде да джокъду сабырлыкъ,
Болмагъанча, ол сени кёзлерингде.
Алай а кёрюнмей бир ашхы затчыкъ,
Элтеди мени къайгылы тенгизге...

...Сабырлыкъ кёрмей эсенг джюрююумде,
Джарсыма, джаным, толума къайгыдан...
Къабырла джатсынла сабырлыкъ ичинде...
Бизни уа аллах сакъласын сабырлыкъдан!

Кесим да ангылаялмай турама,
Билмейме не болгъанын манга?
Исси къолуму талпыб узатама!
Тиерге термиле, сени къолунга.
Тенгиз айыргъанчады арабызны!
Тынгысызлыгъым ушайды тенгизге.
Ол умутуму къаласынмы бузду? —
Джууукълашыу къыйынды бизге.
Сен гюллю джуртлада джашайса,
Юсюнг да омакъ, ачыуунг да джокъ.
Айтханымы кезбаугъа санайса, —
Джюрекде уа, ёртенча, джанад от.
Манга не болду?

Билалмай турама.

Аны билирча, мени усталыгъым джокъ.
Алай а мен джашауума баш урама, —
Сенсиз кюн да. умут да болурла тот...

Сен сабийчикча джылы ышараса,
О, сендед джерими хурмети.
Джолда джолукъсанг, менден уяласа —
Ариу тюлмюд суймекликни адети!

Джазгъы кюннге ушаш ышараса —
Ышарыуунг мени насыбым болад.
Кёзлериме къараргъа нек къоркъаса? --
Алада кесинг берген от джанад.

Уппа этеме сени кьолларынгы!

Эмда тууб джашагъан джеринги.

Бир-бирден айырылыб кёб заманны

Ийдик, талпыб кёреме кёзлеринги!

Хар къарамынг ол кеси насыбды,

Ийнакълаб, чакъырады игиликге.

Алгъын заман ызынамы къайтады?

Энди ол чурум джокъду суймекликге.

Сенсиз джер былай ариу болурмеди,

От да джавармеди джюрегимде?

Суймеклик кёзлеуча, боркъулдармеди.

О, кюн маталлы бир зат бард сенде!

Энтда да тири болдум мен джангыдан —

О, булбулланы тамаша ауазлары!

Сени, гюлге ётмекге да тенг болгъан,

Кьолларынгы уппа этеме, кьолларынгы!

Джаным, сен къалай бек ушайса,
Бизни элде туугъан къызлагъа.
Аламат шахарда джашайса,
Шахарынг да ушайд таулагъа.

Кече шахарынгы чыракълары,
Кёзлерингча, къарайла меннге.
Джашил кёгюнгю чууакълыгъы,
Теберди кёкню тюшюрдю эсге.

Эшта, сен тюшюнгде да кёрген
Болмазса, аллай таулары.
Кёзлеринг кибик кёгерген,
Эмилик чокъуракъ суулары.

Кёрюрсе мазаллы чынарлары,
Къаяны тешиб чыкъгъанлары,
Булутну джырыб, арбаланы,
Мийикге ёрлеб баргъанлары.

Анда джай да къар джауучанды.
Алай а чагъалла сеир гюлле,
Анда къонакъ сыйлы болуучанды,
Юй да джарыйды къонакъ келсе...

Кечеги кёгюнгю джулдузлары,
Кёзлеринг кибик, къарайла меннге.
Кёмкёк кёзлеринги чууакълыгъы.
Теберди кёкню тюшюрдю эсге...

Сен сууну ол джагъасында
Къолунгу, бутунгу джууаса.
Не болур суу эрлай тохтаб,
Мени ары ётмеге къойса?!

Имбашларынг ёшюнюнг да,
Кюелле джел бла кюнде.
Сен джаханим эсенг да,
Сенден ариу джокъду джерде!

Сен сууну ол джанында
Къолунгу, бутунгу джууаса,
Кесинг да билмей тургъанлай,
Адамны отха атаса...

Экигиз да мыдах болуб олтурасыз,
Сөлешмейин кыйнайсыз бир-биринги.
Джыларыгъыз келеди-джылаялмайсыз,
Джыламукъла кюйдюрелле ичигизни

Сууукъ къан бла бир биригизге къарайсыз,
Джюрек сезим джазча сеир болгъанлай.
Бирде бузгъа, бирде отха ушайсыз, —
О, нек кыйнайсыз суймекликни сиз былай?!

Бир къауумлача, сен да джангыласа,
Гюлле сатаргъа келмегенме бери.
Сен мени кюпсеге ушатаса —
Бошуна ачытаса джюрегими.

Къарангыны суйгенледен тюлме мен,
Излемейме адамгъа мыдахлыкъны...
Къууанчны бушууну да сынай келген,
Билесе, суймегенин аманлыкъны!

Джюрегимде чагъалла гокка хансла,
Сатар ючюн ёсдюрмейме бачха.
Джаратханла бошунагъа алсынла,
Излемейме не бюсюреу, не ачха.

Мен, Гамлет кибик, дайым да хазырма,
Сени ачудан, бушуудан сакъларгъа.
Ол сагъатда, ачысам да разыма,
Ушатма ансы гюл сатычугъа!

Да, энтда сабан сюрюлюр, къарла эриб,
Кюн чыкъгъандан къанатлыла келирле
Энтда тубербиз майгъа, кюнле ётуб,
Ийнакъларма сени, джырларбыз бирге.

Энтда ышарыр бизге ол насыб,
Мен башымы салырма ёшюнюнге.
Джюрекледe къууанч, гоккача чагъыб,
Джашарбыз биз суйген Тебердибизде!

БАШЛАРЫ

- «Былайда хауа гюл ийис этеди...» 3.
 «Джылла бла бирге желеди къартлыкъ...» 4.
 «Гокка хансла да тюлдюле джарасыз...» 5.
 «Джел атханды тенгизге мыллыгын...» 6.
 «Отунла джаныб тауусулалла отда...» 8.
 Аналагъа 9.
 «Башхаланы джарсыуларына кюе...» 11.
 «Кёзлерим кюнден къамагъан кёзю-
 де...» 12.
 «Бир асхакъ киши барады орамда...» 13.
 «Врачым, мыдах болма дейсе...» 14.
 «Джунчуб келген джолоучуну юйюме...» 16.
 «Нек мыдахса, не болгъанды сеннге...» 17.
 «Къартлыкъ адамны онгун алады...» 18.
 «Джол джагъадагъы къарт нарат терек» 19.
 Эмчек анам 21.
 «Табигъат ариу гюлсюз болмагъан-
 лай...» 22.
 «Джаз башында чакъгъан алма терек...» 23.

- «Гомерни суратын салад суратчы...» 24.
 «Чал булутла кёкню къучакълаб...» 26.
 «Къарангыда къар да къарлады...» 27.
 «Ачыр ючюн да къалмадым дуняда...» 28.
 «Анам, энтда къыйнадым сени...» 29.
 Адамлыкъ 30.
- «Той барады хоншуму юйюнде...» 32.
 «Орусну гюрджюню да къонагъы
 болдум...» 33.
- «Бек сие эдим мен да, кюн кибиж...» 34.
 «Эсге тюшелле сабий кюнлерибиз...» 35.
 «...Сынташны да алычанбыз сайлаб...» 37.
 Сезимиме. 38.
- «Кинода къазауат башланды кызыб...» 39.
 «О, джаллы кычырыкъ, быллай кюч-
 ню...» 40.
- «Нечик игиди кыылыгъы атны...» 41.
 «Рахын кёгюрчюнню къойнума кыс-
 дым...» 43.
- «Бек сейирди джыланни тюрсюню...» 44.
 «Окъ джыкъгъан бёрюню джарасын-
 дан...» 45.

- «О, кёзлеринги кёзлеримден ары айыр...» 46.
- «Аджашыб кьалсам да келген джолумда...» 47.
- «Бюгюн кьарны джаугъанына кьууандым...» 48.
- «Кёбден бери джыламагъанма мен...» 49.
- «Джаралы аюге ушагъан эсем...» 50.
- «Къайдам, сен билалмай болурса дейме...» 51.
- «Кесим да ангылаялмай турама...» 52.
- «Сен, сабийчикча джылы ышараса...» 53.
- «Уппа этеме сени кьолларынгы...» 54.
- «Джаным, сен кьалай бек ушайса...» 55.
- «Сен сууну ол джагъасында...» 57.
- «Экигиз да мыдах болуб олтурасыз...» 58.
- «Бир кьауумлача сен да джангыласа...» 59.
- «Да, энтда сабан скюрюлюр, кьарла эриб...» 60.

Багъасы 14 кап.

**СТАВРОПОЛЬ КИТАБ
ИЗДАТЕЛЬСТВО
КЪАРАЧАЙ-ЧЕРКЕС
БЕЛЮМЮ
ЧЕРКЕССК 1969**

Альберт Магомедович Турклиев

ЦВЕТЫ НА ЛЬДУ

Стихи

На карачаевском языке

64 стр. без иллюстр.

Редактор **А. И. Кубанов**

Художник **Б. М. Узденов**

Художественный редактор **М. П. Бертник**

Технический редактор **З. Т. Агирбова**

Корректор **Р. А. Гнаева**

Сдано в набор 10-11-1969 г.

Подписано в печать 15-IV- 1969 г.

Формат 84x90¹/₆₄. Физ. п. л. 1.

Усл. п. л. 1,37. Уч.-изд. л. 1,12.

Заказ № 457. Тираж 800 экз. ВУ 63080. Цена 14 коп.

Карачаево-Черкесское отделение,

Ставропольского книжного издательства,

г. Черкесск, ул. Ленина, 38

Карачаево-Черкесская областная типография,

г. Черкесск, ул. Первомайская, 47.